

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 1, jaargang 7, januari 2007

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

---

Van de redactie

Het laatste jaar van het Koepelconvenant is begonnen. De initiatiefnemers willen graag dat eind 2007 zichtbaar is wat het convenant heeft opgeleverd. Het Procesbureau geeft vorm aan dat verlangen door op een breed front veel brede dingen tegelijk te agenderen, in de hoop dat daar zinnige uitspraken, leidend tot zinnige, breed gedragen wijzigingen uit voort zullen komen.

De VOB gaat dit jaar met de leden praten over haar rol en positie. Is een zuivere brancheorganisatie een goed idee, of toch maar liever de combinatie bestel- en branchetaken?

Ondertussen heeft het Amerikaanse weekblad *Time U* (ja, U allen, *Iedereen* dus) uitgeroepen tot *Person of the Year*. U, die steeds minder gebruik maakt van de bibliotheek en steeds vaker uw informatie haalt van Internet en daar zelf ook informatie aan toevoegt.

We mogen dan wel een *Informatie-professional van het jaar* (**Jan Klerk** uit Haarlem) hebben, maar de grote vraag is wat "informatieprofessionals" toevoegen aan wat U als *Person of the Year* allemaal zelf al kunt. En met zelf onderscheid maken tussen betrouwbare en minder betrouwbare informatie komen de meeste mensen op eigen kracht een heel eind, heus waar. Ik neig er steeds meer toe **Bart Drenth** te volgen (zie Nieuwsbrief van maart 2006): laat de bibliotheek zich er op toeleggen mensen enthousiast te maken voor "elitaire" cultuur en doe met subsidiegeld geen dingen die anderen beter kunnen, of waar de markt al in voorziet.

Verder weer veel nieuws, alsmede mijn in december aangekondigde reactie op de reactie van **Chris Wiersma** op de VOB-special van eind oktober.

Jan Klerk reageerde op mijn vijf observaties in de Nieuwsbrief van december, op zijn persoonlijke weblog. Ik publiceer in dit

nummer zijn bijdrage en zal in het februari/maart-nummer op Jan reageren (in februari ben ik er even tussenuit).

Wim Keizer
9 januari 2007

Denktank netwerkvorming komt met functionele eisen

Het Procesbureau heeft een *denktank* bijeengeroepen met als doel richting te geven aan de provinciale en landelijke netwerkvorming. De denktank bestaat uit:

- 2 provinciale coördinatoren: **Boele Siepel** (Flevoland) en **Rob Bögels** (Gelderland);
- 2 PDO-vertegenwoordigers: **Erno de Groot** (SUB) en **Irmgard Gunneweg** (BOZH);
- 2 PSO-vertegenwoordigers: **Jos Kok** (Cubiss) en **Henk Pilon** (Biblionet Groningen);
- 1 VNG-vertegenwoordiger: **Rianne Lannoye**;
- 1 IPO-vertegenwoordiger: **Nathalie Jansen**.

De denktank wordt gefaciliteerd door:

- een technisch voorzitter: **Johan Kruithof** (adviesbureau Stade) en
- een secretaris: **Pieter Laban** (Procesbureau).

De bijeenkomsten van de denktank zullen worden voorbereid door het Procesbureau, waarin naast Johan Kruithof en Pieter Laban ook **Wim Kamerman** en een **vertegenwoordiger van de VOB** participeren.

Vorbereiding 8 maart

Het instellen van de denktank is een vervolg op de door het Procesbureau georganiseerde bijeenkomst op 13 november 2006, waar geprobeerd werd langs de weg van de inhoud te komen tot uitspraken over netwerkvorming. (Zie verslag "Bibliotheekwerk merkt gevolgen gesloten huishouding provincies" in Nieuwsbrief november 2006).

Kamerman concludeerde toen dat er veel meningen waren en weinig focus. Hij pleitte voor een klein groepje, een soort Gideonsbende, om de voorgenomen vervolgbijeenkomst op 8 maart 2007 voor te bereiden. Die Gideonsbende heeft nu de vorm van een denktank gekregen.

In een Voorstel Werkopdracht Denktank Netwerkvorming schrijft het Procesbureau dat de vorming van provinciale bibliotheeknetwerken en de onderlinge afstemming c.q. samenwerking op landelijk niveau eind 2007 gereed dienen te zijn. De provincies en IPO dragen de verantwoordelijkheid voor deze opgave.

Definities

Het Procesbureau denkt dat het nuttig is dat ieder eenzelfde definitie hanteert voor het begrip "netwerk" en voor de hiervoor te voeren "regie":

- Netwerk = een *samenhangend geheel* van actoren en afspraken;
- Regie = met het oog op een *bepaald resultaat* sturen op een *samenhangend geheel*, gericht op *afstemming* van actoren, hun doelen en hun handelingen.

Stevige netwerken nodig

Het Voorstel zegt dat de vernieuwing van de bibliotheek eind 2007 branchebreed zichtbaar moet zijn. "Daarbij is een aantal producten dat landelijk dient te worden "uitgerold", zoals de digitale bibliotheek, de toegankelijkheid van de landelijk collecties, de nationale bibliotheekpas. Hiervoor gaan de bibliotheekorganisaties en de VOB onderling nadere afspraken maken, voortbouwend op de nieuwe provinciale bibliotheeknetwerken (PBN'en). Daartoe dienen de PBN'en dan wel stevig in de steigers te staan. Het werk voor de denktank om invulling te geven aan de netwerkvorming is tweeledig: het (verder) agenderen van de inhoudelijke taken én het verankeren van deze taken bij de verschillende actoren door toedeling van verantwoordelijkheden. De volgende actoren participeren in het netwerk: basisbibliotheken, gemeenten, PSO's, PDO'en, provincies en VOB".

Missie

De missie voor de Denktank Netwerkvorming kan als volgt worden gedefinieerd:
"Het benoemen van de functionele eisen ten aanzien van het provinciale en landelijke

netwerk in termen van verantwoordelijkheden, taken en afspraken", aldus het voorstel.

Vragen

Het stuk zegt dat het om de volgende vragen gaat:

- Welke afspraken moeten de actoren binnen het PBN maken, zodat sprake is van een effectief werkend netwerk? (randvoorwaarden m.b.t. functioneren van het netwerk, rekening houdend met de oprichting BB'en en veranderende positie PBC => PSO).
- Welke taken moeten door het PBN in ieder geval worden uitgevoerd en welke afspraken moeten hierover worden gemaakt?
- Op welke wijze dienen de verschillende beleidsinstrumenten (besturing, middelen, communicatie) in het netwerk te worden ingezet?
- Welke afspraken moeten de PBN'en onderling maken om te komen tot een landelijk functionerend netwerk?
- Welke taken moeten landelijk worden belegd en hoe is de afstemming met de PBN'en?

Algemene leidraad

"Het doel van de functionele eisen is een algemene leidraad voor een effectief en efficiënt netwerk aan de verschillende actoren te bieden. Het is aan de partijen zelf om het netwerk verder vorm te geven. Van belang daarbij is dat enkele provincies al bijna klaar zijn, terwijl andere provincies nog zoeken naar passende samenwerkingsvormen. Wat betreft de afspraken op landelijk niveau kunnen nog veel resultaten worden geboekt", aldus het Voorstel.

Concept voor 8 maart

Het Voorstel gaat ervan uit dat de functionele eisen door de denktank worden geformuleerd en als een concept worden voorgelegd aan de deelnemers van de werkconferentie op 8 maart. Het voorstel is dat de denktank voor die 8^e drie maal bijeen komt. Het voorstel is ook nog om tussentijds (na de tweede denksessie) werkbesprekingen te organiseren tussen het Procesbureau en de actoren in de provincies (provinciale ambtenaar, PDO en PSO). Deze besprekingen worden als volgt georganiseerd:

- Groningen, Friesland, Drenthe;

- Overijssel, Gelderland;
- Flevoland, Utrecht;
- Noord- en Zuid-Holland;
- Zeeland, Noord-Brabant;
- Limburg

Plannen voor branchebreed, meerjarig, breed programma cultureel ondernemen

Het Procesbureau heeft vertegenwoordigers van verschillende branchepartijen (zoals Netwerk van Directeuren, WOB, PSO's, VOB, NVB-OB, HR-netwerk) uitgenodigd om te komen tot een gezamenlijk gedragen, meerjarig brancheprogramma *cultureel ondernemen*. In 2006 heeft het Procesbureau al met een aantal partijen gesproken over cultureel ondernemen. Deze partijen vinden dat het onderwerp prioriteit moet krijgen. Het Procesbureau wil met de partijen bespreken welke onderwerpen binnen dit thema urgent zijn.

Het uitgangspunt van het Procesbureau is dat zo veel mogelijk wordt aangesloten op bestaande activiteiten van de betrokken partijen en dat daarin verbindingen en afstemming worden aangebracht.

Zes onderwerpen

In een door een voorbereidingsgroep gemaakt stuk worden de volgende onderwerpen als urgent en relevant aangemerkt:

1. **Competenties en vaardigheden van het personeel** van een ondernemende bibliotheek (zowel van directie en management als van het personeel op de werkvloer);
2. **HRM-beleid** binnen een ondernemende bibliotheekorganisatie (ter ondersteuning of bevordering van de omslag naar een ondernemende organisatie);
3. **De rol van de opdrachtgever** (en financier) bij cultureel ondernemen;
4. **Cultural governance** (rol directeur ten opzichte van rol bestuur van een ondernemende bibliotheek);
5. **Rechtsvorm en organisatiestructuur** van een ondernemende bibliotheek;
6. **Het ondernemingsplan** van een ondernemende bibliotheek met aandacht voor innovatie, marketing en public affairs.

Wat is cultureel ondernemen?

In een notitie *De bibliotheek als onderneming* die mee gestuurd is met de uitnodiging heeft **Hans Veen** (tot 1 januari werkzaam als directeur Bibliotheek Eindhoven en met ingang van die datum werkzaam bij Acta Advies) een poging gedaan te vertellen wat *cultureel ondernemen* en *een ondernemende bibliotheek* eigenlijk zijn. Hij deed dat in samenwerking met de VOB.

"Als subsidiërende overheden de wens uitspreken dat gesubsidieerde instellingen meer gaan ondernemen, wat bedoelen ze dan? En is "cultureel ondernemen" iets anders dan gewoon ondernemen? Is het een hype, een modegril?", zo vraagt Hans zich af. "Zelfs de Richtlijn voor basisbibliotheken spreekt over het cultureel ondernemerschap als wezenlijke andere opstelling die nodig is voor het welslagen van het vernieuwingsproces. Het gaat in de Richtlijn primair om het bewustzijn dat de bibliotheek gericht behoort te zijn op de buitenwereld", zegt Hans.

Turbulente ontwikkelingen

Hans schetst vervolgens turbulente ontwikkelingen op drie terreinen: de overheid, de klanten en het netwerk.

Overheden

De overheden willen niet meer alleen "output", maar ook "outcome". "Wat is de toegevoegde waarde in het publieke domein van een sterk gesubsidieerde voorziening als de openbare bibliotheek. Het gesprek en de onderhandelingen aangaan over deze items, stelt hoge eisen aan beide partijen, hun rolbesef, assertiviteit, kennis en omgevingsgevoel, vereist toekomstvisie, durf en wederzijds respect".

Klanten

Klanten (bezoekers, leden, lid-instellingen) en relaties stellen steeds hogere eisen aan het aanbod en de organisatie van de bibliotheek. "Het moet beter, sneller en op maat van de eigen wensen. Er is concurrentie met ander aanbod in de culturele, educatieve, recreatieve sfeer en de media-sfeer. Snel internet is in een groot deel van de huishoudens aanwezig".

Netwerk

De territoria van de verschillende maatschappelijke instellingen waren vroeger behoorlijk afgescheiden, maar tegenwoordig komen instellingen elkaar steeds vaker tegen of zoeken ze elkaar bewust op. Hans ziet fenomenen als de brede school, cultuurclusters, wijkgericht werken, cultuureducatie en achterstandsbeleid bij uitstek als velden van samenwerking. "Feit is dat veel bibliotheken worden meegezogen in een stroom van samenwerkingsrelaties met andere instellingen in het werkgebied. Tien jaar geleden was het ondenkbaar dat een openbare bibliotheek en een woningbouwvereniging elkaar zouden vinden", aldus Hans.

Andere eisen

Volgens hem stellen al deze ontwikkelingen andere eisen aan het management en de professionals van de bibliotheek. De aandacht wordt verlegd naar de omgeving en de veranderende eisen van de buitenwereld. Er moet interactief met de omgeving worden omgegaan. Er is sprake van een complexe verhouding van opdrachtgevers, relaties, subsidiegevers en eindgebruikers. "Dat maakt maatschappelijk of cultureel ondernemen ingewikkelder dan commercieel ondernemen".

Flexibel en wendbaar zijn

"Meebewegen met trends, ontwikkelingen en wensen van klanten en financiers vereist een grote mate van kennis, vaardigheid, flexibiliteit en wendbaarheid. Een organisatiemodel waarbij een traditioneel stichtingsbestuur het beleid bepaalt, functioneert dan niet meer. Het primaat van het managen van de bewegende organisatie moet dan liggen bij degenen die continu zicht hebben op en in verbinding staan met externe partijen en de wensen van de omgeving direct kunnen vertalen naar de aanpak van het werkapparaat. De nadruk komt te liggen op ontwikkelen en veel minder op beheren. De trend naar een bestuursvorm waarbij de directie de organisatie bestuurt en daarbij wordt gecontroleerd door een raad van toezicht is onmiskenbaar", aldus Hans.

Werkvloer

Hij voegt er aan toe dat op de werkvloer veranderingen komen: er ontstaan verbindingen tussen teams en professionals

van de bibliotheek enerzijds en bijvoorbeeld scholen, welzijns-, podium- en educatie-instellingen anderzijds. De aansturing-relaties en de "lijnen" worden complexer.

Voorlopers en achterblijvers

Hans signaleert verder dat de branche van openbare bibliotheken bezig is met het inrichten van een professioneel netwerk in de branche. Er zijn discussies over kerntaken, kernfuncties, landelijke structuur en output die leiden tot beleidsstukken, nieuwe allianties en producten. "Voor de branche is dit een ontwikkelprobleem: de voorlopers gaan zoveel harder dan de achterblijvers. Der samenhang binnen het stelsel komt onder druk te staan".

Drie scenario's

Hij ziet voor een bibliotheek drie scenario's:

- isoleren en negeren;
- passief meebewegen;
- actief acteren.

"De eerste categorie is defensief en op termijn ten dode opgeschreven. De tweede categorie heeft het gevoel dat men wordt gestuurd en geleefd en pakt mogelijkheden niet op. De derde categorie pakt kansen, stoot af en toe het hoofd, maar ontwikkelt steeds verder".

Koppeling

Uitgaande van wat hij beschreven heeft, koppelt Hans de begrippen ondernemen en ondernemer aan de volgende zaken:

- een actieve, naar buiten gerichte houding;
- voorkeur hebben voor afwisseling en verandering;
- bereid zijn persoonlijk veel tijd te investeren in de organisatie;
- omgevingsgevoeligheid en politieke gevoeligheid;
- bereidheid risico's te nemen en te dragen;
- bewust zijn van eigen maatschappelijke positie van de organisatie;
- vermogen om planmatig te handelen vanuit de wensen en behoeften van de klanten, financiers en relaties;
- gericht op mogelijkheden, kansen en groei;
- zakelijk en financieel inzicht en resultaatgericht;
- kennis van besturen, managen, trends, aanbodmogelijkheden, markt en innovatiestrategieën.

Pleidooi gezamenlijke aanpak

Hans pleit voor een gezamenlijke aanpak, waarbij leren, uitwisselen, ontwikkelen en reflectie worden versterkt. "De observatie is dat de kloof tussen achterblijvers en voorlopers steeds groter wordt. Voor de samenhang in de branche is dat een knelpunt. Immers, de kracht van het netwerk van bibliotheken is de grote spreiding van voorzieningen, het bereik, de marketing-mogelijkheden en de logistieke mogelijkheden. In de afgelopen jaren zijn door verschillende partijen (NVB, VOB, WOB, NvD) activiteiten ondernomen die aspecten van ondernemen aan de orde stelden, zoals lobbyen, cultural governance, management (MBA, Nieuw Elan etc.). Samenwerking tussen deze partijen maakt het mogelijk een samenhangend programma van ondersteunende activiteiten te ontwikkelen die het "ondernemen" in al zijn aspecten stimuleren. Daarbij zou iedere deelnemende partij de eigen invalshoek moeten hanteren en een deel van de genoemde aspecten moeten adopteren als onderdeel van een overeengekomen overall-programma voor een periode van een jaar of drie".

Invalshoeken

Invalshoeken zijn volgens Hans:

- **VOB**: Ondernemen als maatschappelijk vraagstuk en organisatievraagstuk;
- **WOB**: Ondernemen en de rechtspositie van de directeur/bestuurder, HRM en de competenties van het personeel;
- **NVB**: Ondernemen en de professional, de consulent, de bibliothecaris;
- **NvD**: Individueel functioneren van de directeur als ondernemer;
- **Overheden**: Financiers en mede-ondernemers.

Weekblad Time:

Person of the Year: You

Het Amerikaanse weekblad Time heeft U ("You") uitgeroepen tot *Person of the Year*.

Het begeleidend artikel (geschreven door **Lev Grossman**) begint met de constatering dat de theorie dat de geschiedenis wordt bepaald door Grote Mannen een serieuze klap gekregen heeft. Zeker, ook in 2006 zijn er volgens Time individuen te noemen die schuld hebben aan de vele pijnlijke en

turbulente dingen die er in 2006 gebeurden. Maar dan vervolgt het blad met:

"But look at 2006 through a different lens and you'll see another story, one that isn't about conflict or great men. It's a story about community and collaboration on a scale never seen before. It's about the cosmic compendium of knowledge Wikipedia and the million-channel people's network YouTube and the online metropolis MySpace. It's about the many wresting power from the few and helping one another for nothing and how that will not only change the world, but also change the way the world changes. The tool that makes this possible is the World Wide Web. Not the Web that Tim Berners-Lee hacked together (15 years ago, according to Wikipedia) as a way for scientists to share research. It's not even the overhyped dotcom Web of the late 1990s. The new Web is a very different thing. It's a tool for bringing together the small contributions of millions of people and making them matter. Silicon Valley consultants call it Web 2.0, as if it were a new version of some old software. But it's really a revolution.

And we are so ready for it. We're ready to balance our diet of predigested news with raw feeds from Baghdad and Boston and Beijing. You can learn more about how Americans live just by looking at the backgrounds of YouTube videos—those rumpled bedrooms and toy-strewn basement rec rooms—than you could from 1,000 hours of network television.

And we didn't just watch, we also worked. Like crazy. We made Facebook profiles and Second Life avatars and reviewed books at Amazon and recorded podcasts. We blogged about our candidates losing and wrote songs about getting dumped. We camcordered bombing runs and built open-source software.

America loves its solitary geniuses—its Einsteins, its Edisons, its Jobses—but those lonely dreamers may have to learn to play with others. Car companies are running open design contests. Reuters is carrying blog postings alongside its regular news feed. Microsoft is working overtime to fend off user-created Linux. We're looking at an explosion of productivity and innovation, and it's just getting started, as millions of minds that would otherwise have drowned in obscurity get backhauled into the global intellectual economy.

Who are these people? Seriously, who actually sits down after a long day at work and says, I'm not going to watch *Lost* tonight. I'm going to turn on my computer and make a movie starring my pet iguana? I'm going to mash up 50 Cent's vocals with Queen's instrumentals? I'm going to blog about my state of mind or the state of the nation or the *steak-frites* at the new bistro down the street? Who has that time and that energy and that passion?

The answer is, you do. And for seizing the reins of the global media, for founding and framing the new digital democracy, for working for nothing and beating the pros at their own game, TIME's Person of the Year for 2006 is you.

Sure, it's a mistake to romanticize all this any more than is strictly necessary. Web 2.0 harnesses the stupidity of crowds as well as its wisdom. Some of the comments on YouTube make you weep for the future of humanity just for the spelling alone, never mind the obscenity and the naked hatred.

But that's what makes all this interesting. Web 2.0 is a massive social experiment, and like any experiment worth trying, it could fail. There's no road map for how an organism that's not a bacterium lives and works together on this planet in numbers in excess of 6 billion. But 2006 gave us some ideas. This is an opportunity to build a new kind of international understanding, not politician to politician, great man to great man, but citizen to citizen, person to person. It's a chance for people to look at a computer screen and really, genuinely wonder who's out there looking back at them. Go on. Tell us you're not just a little bit curious”.

Commentaar

In een commentaar (“Now it's your turn”) zegt **Richard Stengel** dat de oproep mensen te nomineren als *Person of the Year* veel reacties opleverde via YouTube. Die respons is volgens Stengel het levende voorbeeld van het idee om maar iedereen Person of the Year te maken, het idee “that individuals are changing the nature of the information age, that the creators and consumers of user-generated content are transforming art and politics and commerce, that they are the engaged citizens of a new digital democracy. From user-generated images of Baghdad strife and the London Underground bombing

to the *macaca* moment that might have altered the midterm elections to the hundreds of thousands of individual outpourings of hope and poetry and self-absorption, this new global nervous system is changing the way we perceive the world. And the consequences of it all are both hard to know and impossible to overestimate.

There are lots of people in my line of work who believe that this phenomenon is dangerous because it undermines the traditional authority of media institutions like TIME. Some have called it an “amateur hour.” And it often is. But America was founded by amateurs. The framers were professional lawyers and military men and bankers, but they were amateur politicians, and that's the way they thought it should be. Thomas Paine was in effect the first blogger, and Ben Franklin was essentially loading his persona into the MySpace of the 18th century, *Poor Richard's Almanack*. The new media age of Web 2.0 is threatening only if you believe that an excess of democracy is the road to anarchy. I don't.

Journalists once had the exclusive province of taking people to places they'd never been. But now a mother in Baghdad with a videophone can let you see a roadside bombing, or a patron in a nightclub can show you a racist rant by a famous comedian. These blogs and videos bring events to the rest of us in ways that are often more immediate and authentic than traditional media. These new techniques, I believe, will only enhance what we do as journalists and challenge us to do it in even more innovative ways”.

Raad van State vindt overheden gelijkwaardig; VNG reageert positief

In een rapport *Spelregels voor inter-bestuurlijke verhoudingen* heeft de Raad van State uitgesproken dat de overheden in Nederland gelijkwaardig zijn. Er is geen sprake van “hogere” en “lagere” overheden. Dat meldden *Binnenlands Bestuur* van 15 december en *VNG Magazine* van 22 december 2006. De VNG reageert positief op de analyse van de Raad van State. Zij onderschrijft de mening van de Raad dat gemeenten ruimte moeten hebben voor een

eigen invulling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Gebrek aan kennis

De Raad van State constateert dat een gebrek aan elementaire kennis van het openbaar bestuur de spanningen tussen centrale en decentrale overheden, zoals die de afgelopen jaren aan het licht traden, heeft vergroot. Volgens de Raad van State komt de toename van het hiërarchisch denken door de vele wisselingen bij volksvertegenwoordigers en bestuurders, maar ook door de nieuwe bestuurscultuur waarin steeds meer gekeken wordt naar het leveren van zichtbare prestaties. "Waar vroeger overleg en consensusvorming vooropstonden, wordt nu gesproken van daadkracht en afrekenen. Het poldermodel van onderling overleg lijkt aan populariteit te hebben ingeboet ten gunste van meer stelligheid en snelheid in het nemen van besluiten", stelt de Raad vast.

Activistische cultuur

Volgens de Raad heeft deze activistische bestuurscultuur gevolgen voor de manier waarop overheden met elkaar omgaan. "Door de nationale bestuurders worden decentrale overheden al gauw gezien als *lagere* overheden, die gehouden zijn het beleid van de rijksoverheid zonder mankeren en zonder morren uit te voeren. Maar ook decentrale bestuurders willen een eigen daadkracht tonen", zegt de Raad. Het hiërarchisch denken op rijksniveau wordt schadelijk geacht voor de interbestuurlijke verhoudingen: onderling vertrouwen maakt plaats voor wantrouwen jegens de "lagere" overheden, terwijl hunnerzijds het verwijt van arrogantie van de rijksoverheid gaat klinken.

Zigzagbeleid

Volgens de Raad is het ook zo dat het zigzagbeleid van de rijksoverheid onrust scheidt bij de decentrale overheden. Verandermoeheid en cynisme, een gevaarlijk soort onverschilligheid, kunnen het gevolg zijn.

Bestuursakkoorden

De Raad bepleit het sluiten van bestuursakkoorden, waarin de partners vastleggen wat ze willen bereiken op korte en lange termijn. Een minister van Binnenlandse Zaken met een sterkere positie in het kabinet

moet toezien op het respecteren van de spelregels.

VNG wil verdere decentralisatie

De VNG heeft in een brief aan de informateur gepleit voor verdere decentralisatie. Gemeenten zouden de taken, bevoegdheden en middelen overgedragen moeten krijgen die nodig zijn om *maatwerk* te leveren. De VNG wil voor gemeenten een stevig en betekenisvol eigen belastinggebied. Dat meldt de *Staatscourant* van 22 december 2006.

Het pleidooi van de VNG is een vervolg op wat in eerder het *Manifest van de gemeenten* is vastgelegd. In dit manifest pleitte de VNG voor minder provincie en meer gemeente. De VNG wil een gesloten huishouding voor provincies. Daar was IPO niet blij mee (zie ook Nieuwsbrieven van oktober en november 2006).

De VNG vindt ook dat de drie nieuwe Antillen-gemeenten Bonaire, Saba en Sint Eustatius een mooi voorbeeld kunnen vormen van de eerste *provincievrije* gemeenten. De provincie Noord-Holland wierp zich vervolgens op als provincie die de nieuwe gemeenten graag wil adopteren. Noord-Holland denkt dat de provincie een meerwaarde kan hebben voor deze gemeenten.

VOB kondigt heroriëntatie aan

De VOB gaat dit jaar met haar leden in gesprek over haar doelen en positie. Dat kondigde **Jan-Ewout van der Putten** 14 december 2006 in de VOB-ledenvergadering aan, naar aanleiding van de melding dat WOB en VOB gaan praten over samengaan.

Willem Huberts (Gelderland-Zuid) meldde voorstander te zijn van een fusie met de WOB. Hij vond wel dat nadere aandacht behoef dat de VOB thans meerdere heren dient. De VOB lijkt volgens hem wel op een departementaal agentschap. "Ik wil u meegeven transparant te worden. Ik wil het gevoel hebben dat de VOB ook mijn belangen behartigt. Als directeur van mijn bibliotheek wil ik niet te maken hebben met

wat OCW wil. Als burger van Nederland natuurlijk wel, maar ik vind dat deze zaken helder en discreet gescheiden moeten worden".

VOB-voorzitter **Erik Jurgens** zei dat het bestuur hier voortdurend mee bezig is.

Museumvereniging

Jan-Ewout vond datgene wat Huberts zei belangwekkend. "Het hoort bij de heroriëntatie die we ingaan. De positie van de VOB moet niet ter discussie staan. Als je in een spagaat staat en men trekt aan beide benen dan ga je doormidden. In juni gaan we hier noten over kraken. Overigens vraag ik me af of datgene wat de Museumvereniging gedaan heeft wel zo goed heeft uitgepakt. De discussie wordt tussen u en het bestuur gevoerd, ik ben slechts de dienaar van deze vereniging".

Statutenwijziging aanvaard

De motie van **Joep van Dijk** (Bibliotheek Breda) en **Hans Derks** (Bibliotheek Den Bosch) waarin i.v.m. de certificering uitstel van de statutenwijziging werd bepleit (zie Nieuwsbrief december) gaf veel discussie. Nadat het bestuur had toegezegd de vinger bij de VNG permanent aan de pols te zullen houden, trokken de beide indieners de motie terug. Vervolgens gingen de aanwezige leden unaniem akkoord met de voorgestelde statutenwijziging. Overigens hadden de indieners al voor de vergadering laten weten dat abusievelijk de indruk was gewekt dat de motie van het Brabantse PDO (DOBB) zou zijn.

OCW-geld langer

De leden gingen unaniem akkoord met een motie van **Hans van Velzen** (ook door het bestuur gesteund) waarin van OCW wordt gevraagd langer dan twee jaar gelden beschikbaar te stellen voor de integratie van het blindenbibliotheekwerk in het openbare bibliotheekwerk.

PBC's meer dan facilitair

Naar aanleiding van een passage in het jaarplan 2007 wees **Henk Middeldveld** (OBD) er op dat de in de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid expliciet genoemde PBC's veel meer zijn dan facilitaire bedrijven. Zij zijn ook inhoudelijk bezig en zijn een kenniscentrum. Henk kreeg steun van **Joep van Dijk**

(voorzitter DOBB) die er op wees dat ook Cubiss mede een kenniscentrum is.

VOB-leden akkoord met zwaartepuntvorming

De leden van de VOB hebben 14 december het *VOB-jaarplan 07* aanvaard en het *verslag van de vergadering van 15 juni 2006*.

Daarmee zijn ze akkoord gegaan met de passages die in het Jaarplan aan zwaartepuntvorming zijn gewijd, maar ook met de uitspraak in het verslag van 15 juni dat de leden *niets* kunnen besluiten over de door OCW (gesteund door het Verenigingsbureau) te maken kadernotitie zwaartepuntvorming. (zie ook Nieuwsbrief december).

Museumvereniging zuivere brancheorganisatie

De Museumvereniging - o.a. uitgever van de Museumkaart - heeft in 2005 besloten een *zuivere brancheorganisatie* te willen worden. Met ingang van 1 januari 2008 zal de vereniging alleen nog maar *branchetaken* uitvoeren. De *besteltaken* (met subsidies van OCW) komen bij de Museumvereniging te vervallen. Daarmee wordt de Museumvereniging een onafhankelijke brancheorganisatie, los van OCW. Dit besluit heeft wel tot gevolg dat het bureau van de vereniging fors moest inkrimpen en zelfs mensen moest ontslaan.

Een en ander staat te lezen in de notulen van ledenvergaderingen van 18 november 2005 en 15 mei 2006, plus bijlagen, op de site www.museumvereniging.nl.

Nationaal Erfgoedhuis

Besteltaken in opdracht van en met subsidie van OCW worden belegd bij één nieuwe organisatie voor vier erfgoedsectoren (werktitel Nationaal Erfgoedhuis).

Het bestuur stelde de leden 18 november 2005 voor: "Een zelfstandige Museumvereniging die qua financiering per 1 januari 2008 op eigen benen staat, is ons doel. De komende periode 2006 en 2007 willen wij uiteraard wel met onze erfgoedpartners samenwerken om museale besteltaken goed te positioneren in de nieuwe erfgoedkoepel".

Vijf branchefuncties

Het bestuur gaf aan een ondernemende brancheorganisatie te willen worden die vijf functies wil vervullen:

- **Lobbywerk** om de politieke besluitvorming te beïnvloeden;
- **Extern bindende afspraken maken** (zo gunstig mogelijk, als collectief voor de leden);
- **Intern bindende afspraken maken** (profilieren identiteit leden en scheiden van de betere instellingen van de mindere);
- **Zingeving** (ontmoeting, studie, van gedachten wisselen, netwerken);
- **Dienstverlening** (zoals HRM, ICT, Juridische zaken, Museumkaart).

Splendid isolation?

Uit de notulen van de ledenvergadering van 18 november 2005 bleek dat de leden in het algemeen voor het voorstel waren om los te komen van OCW, maar dat enkelen ook wel de nadelen ervan inzagen (gevaar voor *splendid isolation* en een te weinig krachtige brancheorganisatie). Maar anderen vonden het juist goed dat er voor het ministerie van OCW "ook een tegenover is". En geen besteltaken meer uitvoeren betekent: meer tijd voor belangenbehartiging.

"Librarian-in-residence nodig voor het overzicht"

Een delegatie van het bestuur van de Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD) gaat praten met **Jan-Ewout van der Putten**. Daartoe besloot het bestuur in de bestuursvergadering van 20 december 2006, naar aanleiding van het onderwerp *afstemming VOB/NvD*.

Het bestuur concludeerde dat er in het kader van de bibliotheekvernieuwing zeer veel nota's verschijnen en zeer veel initiatieven worden genomen, maar dat het overzicht ontbreekt. Geconcludeerd werd dat er maar eens een "librarian-in-residence" moet komen die het overzicht creëert. Ook werd geconcludeerd dat er een gemeenschappelijke visie nodig is, zowel op de inhoud als op de structuur van de branche.

Twee NvD-bestuursleden, **Jacqueline Roelofs** en **Fred Geelen**, zijn momenteel bij

de VOB librarian-in-residence, voor HRM-beleid respectievelijk jeugdbibliotheekwerk.

Manifestatie branche is lokaal

Het bestuur vindt dat "de branche" wel veel kan willen, maar dat datgene wat de branche wil zich lokaal manifesteert en ook groten-deels door gemeenten betaald wordt. Maar ondertussen wordt er op zodanige wijze veel met overheidsmiddelen (ook van rijk en provincies) ontwikkeld dat er geen overzicht meer is en daardoor geen efficiency. Zaken wisselen soms zo snel dat je er als directeur steeds bovenop moet zitten om het allemaal nog bij te kunnen houden.

Bibliotheekvernieuwing zou volgens het NvD-bestuur beter kunnen dan op de chaotische manier waarop zij nu verloopt.

Het NvD-bestuur vindt dat er meer samenhang in het hele bibliotheekstelsel moet komen. Het bestuur meent dat het NvD in deze discussie een rol heeft, maar wel samen met de VOB. Vandaar het voornemen te gaan praten met de VOB.

Theo Peeters: gebruik goede pen voor positief nieuws

"Degenen die een goede pen hebben in het vak moeten die pen nog meer dan ooit gebruiken om dat soort zaken uit te dragen. Dat is veel beter dan te schrijven over vragen of fusieprocessen wel nut hebben". Dat zei **Theo Peeters**, directeur van Theek 5, in een speech ter gelegenheid van het feit dat de gemeente Alphen-Chaam zich aangesloten heeft bij Theek 5 en dat ook Baarle-Nassau (Nederland) en Baarle-Hertog (Vlaanderen) dat gaan doen. Theek 5 bestond aanvankelijk uit vijf gemeenten (met Oosterhout als grootste plaats). Maar de 5 staat nu, met de uitbreiding, voor de vijf functies educatie, informatie, cultuur, recreatie en ontmoeting.

Met "dat soort zaken" doelde Theo op het feit dat volgens zijn ervaring veel mensen nog niet weten dat de bibliotheken voorop lopen in het gebruik van RFID.

Meer mogelijkheden

Theo zei verder o.a.: "Voor degenen die steeds twijfelen aan het nut van de vorming van basisbibliotheken en de bibliotheekvernieuwing - gelukkig zijn dat in onze

provincie steeds minder mensen - het volgende: doordat Theek 5 nu een werkgebied heeft van 170.000 inwoners zijn er ook mogelijkheden gekomen om de inhoudelijke vernieuwing handen en voeten te geven. En daadwerkelijk zaken als marketing en communicatie professioneel op te pakken. Door de schaalgrootte zijn we in staat om professioneler te werken. Dat wil niet zeggen dat het allemaal even gemakkelijk gaat, maar je ziet dat we stappen in de goede richting zetten om een betere dienstverlening aan de klant te bieden. Ook het feit dat we als jonge organisatie tot de genomineerden behoorden en daar stonden samen met de bibliotheken Arnhem en Amsterdam zegt ook al veel over de mogelijkheden die zijn ontstaan”.

Rust, aandacht, kwaliteit

Hij meldde ook dat hem vaak wordt gevraagd of de bibliotheek nog wel toekomst heeft in onze digitale samenleving. Lezen mensen nog wel?

”Mijn antwoord daarop is meer dan ooit. Immers door alle tijden heen hebben mensen behoefte gehad aan verdieping van hun kennis, aan nieuwe inzichten en aan inspiratie en verwondering. De bibliotheek was, is en zal altijd een bron voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen blijven.

De veranderingen in de samenleving vragen echter wel om een nieuwe benadering. Vroeger creëerden we als bibliotheken rijkdom uit schaarste. Door informatie te selecteren en te ordenen voegden we betekenis toe en konden we iedereen – arm en rijk – vrije toegang tot informatie bieden. In de huidige overvloed van informatie is het belangrijker dan ooit om betrouwbare en belangrijke informatie te identificeren, te bewaren, te structureren en op een betekenisvolle manier toegankelijk te maken voor zoveel mogelijk mensen. De uitdaging is om uit de overvloed een nieuwe rijkdom te creëren: rust, aandacht, kwaliteit en werkelijke betekenis die nu zo kostbaar zijn geworden.

Onveranderlijk kunnen we onze kernkwaliteiten inzetten: toewijding, betrokkenheid, het vermogen te selecteren, te ordenen, te verrijken en te verrassen. Echter nog meer dan voorheen komt het erop aan om daarin te excelleren, uit te blinken”, zei Theo.

Kentering

“We moeten dat nog meer dan voorheen ook aan duidelijk maken aan de samenleving. Ook daarin zie je een kentering. Wie had een paar geleden durven dromen dat bibliotheken zo lang en zo prominent op tv en radio aanwezig zouden zijn als laatst bij de actie Nederland leest”, aldus Theo Peeters.

Kort vernieuwingsnieuws

Samenwerking gemeente-bibliotheken Haarlem/Heemstede

De meerderheid van de gemeenteraad van Heemstede is tegen een fusie met de Stadsbibliotheek Haarlem, maar gaf begin december wel groen licht voor samenwerking. Nadat de raad in september tegen de voorgenomen fusie stemde, had wethouder **Nera Otsen** in december voorgesteld de beide bibliotheken eerst een half jaar intensief te laten samenwerken en vervolgens te besluiten of de bibliotheken moeten samengaan, met een intentie tot fusie. Dat bericht het *Haarlems Dagblad* van 2 december 2006.

Met dat voorstel hadden dezelfde partijen die in september tegen de fusie waren ook moeite, maar de VVD ging nu toch maar mee in het voorstel, om geen breuk in het college te veroorzaken.

Ariëtte Skolnik (Stadsbibliotheek Haarlem) meldde dat het besluit van Heemstede betekent dat de gemeenten Haarlem en Heemstede een dienstverlenings-overeenkomst aangaan, waarbij de Stadsbibliotheek Haarlem de bedrijfsvoering van Bibliotheek Heemstede gaat verzorgen. Tevens wordt er met één backoffice gewerkt. In 2007 zal een verder onderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheden van verzelfstandiging van beide gemeente-bibliotheken in combinatie met een fusie.

Bibliotheek Baarn wil lijntjes met gemeente kort houden

De bibliotheken van Baarn, Nieuwegein en Veenendaal zien niets in fusie van bibliotheken. Dat bericht de *Gooi- en Eemlander* van 5 januari 2007.

De drie bibliotheken werken nauw samen op het gebied van automatisering. De krant bericht: "Deze samenwerking gaat in tegen de wens van de Provinciale Bibliotheek-

centrale Utrecht. De provincie ziet meer in echte bibliotheekfusies". De Baarnse bibliotheekdirecteur **Gerard de Bruijn** zegt "Wij geloven niet in fusies. Kijk naar de Thuiszorg, daar gaat het ook mis". Hij ziet meer in het netwerkconcept waarbij veel wordt samengewerkt op de gebieden waar het kan. "Zoals wij het nu doen met de automatisering. Verder blijven bibliotheken plaatselijke organisaties die zijn verbonden aan bijvoorbeeld de plaatselijke politiek. De lijntjes moeten kort blijven", aldus De Bruijn.

Reactie op reactie Chris Wiersma **Discussie over VOB niet verengen tot visie en focus**

Beste Chris,
In je reactie op de VOB-special pleit je in de Nieuwsbrief van december voor *focus en visie* en voor een VOB die de leiding neemt in het debat daarover. De ledenvergaderingen van de VOB zijn volgens jou van een moeilijk door te komen saaiheid. En buiten die vergaderingen wordt er veel gepraat, maar is er weinig debat en wordt er strategisch nauwelijks voortgang gemaakt. Volgens jou redden we ons voorlopig wel met "de structuur". Je vindt "mijn streven naar de duidelijkheid en overzichtelijkheid van een eenduidige en universele structuur op een intellectueel niveau best interessant", maar je vindt ook dat dit streven "weinig perspectief biedt voor het praktische hier en nu".

Krabbende ankers

In juli 2005 publiceerde *Bibliotheekblad* een uitstekend artikel van jouw hand, *Krabbende ankers*, waarin je ook aangaf waar je zelf aan denkt als het gaat om focus en visie. In de Nieuwsbrief van juni/juli/augustus 2005 stond een samenvatting.

De oproep aan de VOB om de leiding te nemen in het debat over focus en visie heeft mijn sympathie en steun. Wat dat betreft heb ik geen reden tot kritiek op je reactie.

Complexer

Waar ik echter wel kritiek op heb, is dat je de reactie begint met je *af te zetten* tegen "mijn streven naar de duidelijkheid en de overzichtelijkheid van een eenduidige en universele structuur" en verder nauwelijks op mijn lange verhaal ingaat. Daar tegenover zet

jij dan je pleidooi voor focus en visie. Ik vind dat je daarmee de *VOB-special* wel erg makkelijk wegzet als een niet-realistisch verhaal. De werkelijkheid lijkt mij aanzienlijk complexer.

Vier onderwerpen

In mijn uitvoerige VOB-special ging ik in op:

1. de taken van de VOB;
2. de leden van de VOB;
3. de ledenvergaderingen van de VOB;
4. de positie van de VOB.

Ik concludeerde dat de VOB niet los gezien kan worden van de BB'en, de PSO's en de PDO'en en dat de VOB-leden zullen moeten kiezen tussen *meer of minder decentralisatie* van het openbare bibliotheekwerk.

In *één* van mijn *negen* discussiestellingen - samenhangend met het vraagstuk van de mate van (de)centralisatie - beweerde ik: "De meeste basisbibliotheken zijn veel te klein, gewenst is in kleine provincies met minder dan 1 miljoen inwoners een omvang van minimaal de provincie (BB=PDO=PSO) en in de vier grootste provincies een omvang van ca. 1 miljoen inwoners, langs lijnen van natuurlijke (stads)regio's".

In een volgende stelling zei ik zelf dat het *erg onwaarschijnlijk* is dat het bovenstaande op korte termijn werkelijkheid wordt.

In de laatste stelling pleitte ik voor *activeren* van de VOB-ledenvergaderingen.

Korte en langere termijn

In mijn *aanbevelingen* deed ik één langere- en één korte-termijn-aanbeveling. Die laatste is uiteraard bedoeld voor het *praktische hier en nu* en die is dat de VOB transparant wordt en alles wat zij wil inbrengen bij de overheden via de ledenvergaderingen laat lopen. De eerste is voor de langere termijn en ging over het ontwikkelen van visie op de mate van centralisatie dan wel decentralisatie.

En dan kom jij alleen maar vertellen dat mijn streven naar de duidelijkheid en de overzichtelijkheid van een eenduidige en universele structuur op een intellectueel niveau best interessant is, maar weinig perspectief biedt voor het praktische hier en nu. Je beziet mijn vergezichten inzake grotere basisbibliotheken met veel wantrouwen. En verder ga je bijna nergens op in, behalve op de noodzaak dat de VOB de leiding neemt in het ontwikkelen van visie.

Jammer

Tja, Chris, ik vind het jammer dat je uit heel mijn lange en genuanceerde betoog slechts *één punt* (uit een discussiestelling, voor de lange termijn) haalt en vervolgens net doet of dat bijna het enige is waar m'n verhaal over gaat.

Maar het prikkelt mij nu wel even tot een *kleine zijpsprong*: je kunt toch niet volhouden dat één Basisbibliotheek voor Flevoland niet een veel mooier, bij mij weten ook door de provincie nagestreefd (dus praktisch haalbaar geacht) doel is, dan twee BB'en ondersteund door een PSO'tje, in een werkgebied van ca. 370.000 inwoners. Waar hebben we het over, Rotterdam-Zuid, zei Truus Huisman altijd als het ging om het even grote Zeeland.

Waar hebben we het in Flevoland over: Amsterdam-Oost, met Lelystad en wat platteland dat op den duur beter terug naar Overijssel kan (Noordoostpolder) en nieuw naar Gelderland (Oostelijk Flevoland en Zeewolde). *Dit* vergezicht zal de provincie *wel* met veel wantrouwen bezien, maar geldt dat ook voor de ene BB Flevoland?

Understatement

Terug naar de kern. Je vindt het niet erg dat de VOB zowel leden als een subsidiënt heeft. Je vindt het zelfs een voordeel. De VOB mag van jou overleg voeren met de bij het bibliotheekwerk betrokken partijen. Je aanvaardt zelfs dat de VOB wel eens stukken de wereld in stuurt die niet integraal in de ledenvergadering zijn besproken.

Chris, ik vind dat "overleg voeren" en "wel eens stukken sturen" een understatement.

Besluiten

En het ging me ook niet om wel of niet *bespreken van* stukken, maar om wel of niet *besluiten over* stukken. Het ging me er om dat het niet meer duidelijk is of stukken van OCW, het Procesbureau, de VOB of van alledrie zijn. Dat begon een paar jaar geleden al met de vijf programmalijnen voor de provinciale marsrouteplannen. Door het Procesbureau aan de provincies gezonden, maar afkomstig uit de koker van het VOB-bureau. Het ging me er om dat de VOB-leden geen zicht hebben op wat zich afspeelt in de Haagse driehoek OCW-VOB-Procesbureau. Het ging me om helderheid bij de VOB.

Verder verwijs ik naar m'n reactie op **Jos Debeij** in het decembernummer.

"Niet volmaakt tevreden"

Halverwege je stuk blijkt echter toch dat je niet *volmaakt tevreden* bent en zelfs kritiek op de VOB hebt: de VOB moet de leiding nemen in het debat over het bieden van *focus en visie*. Je schreef: "De ledenvergaderingen zijn al jaren van een moeilijk te doorkomen saaiheid en blijven vaak hangen in een ongeïnspireerd aftikken van te uitvoerig beschreven besluiten – het sorteren van de stukken kost je al een uur".

Ik schreef over de ledenvergaderingen: "Probleem is dat tijdens de vergaderingen (2 x per jaar) lang niet alle leden vertegenwoordigd zijn en dat er vaak zo'n veelheid aan (soms lange en saaie) stukken is dat de leden niet altijd lijken te weten waar ze eigenlijk *ja* tegen zeggen".

Ik schreef ook "De Raad voor Cultuur stelde in zijn laatste advies vast: 'Het beleidsplan van de VOB omvat een zeer breed programma en er is een veelvoud aan intenties en voornemens ontstaan, waarin prioritering of weging ontbreekt'. Daardoor is helaas onvoldoende duidelijk welke resultaten de VOB wil bereiken en welke doelen zij zich stelt. Het is duidelijk dat de VOB wat dit betreft een *weerspiegeling* vormt van de branche zelf. Onder de vlag 'bibliotheekwerk' is een breed scala aan functies en taken ontstaan waar elke bibliotheek, in samenspraak met haar gemeente(n), naar geloven wel of niet aan meedoet. Critici hiervan benadrukken de noodzaak zich te focussen op kerndoelen".

Ingewikkelder?

We zijn het er dus over eens dat er sprake is van saaiheid en dat het bieden van focus en visie een belangrijk punt is. Maar *gaat* de VOB er daadwerkelijk iets aan doen en de leiding nemen van het debat? *Kan* de huidige VOB er daadwerkelijk iets aan doen? Of is het vraagstuk misschien ingewikkelder en is er meer voor nodig dan een oproep van een VOB-lid met visie om de VOB de leiding in het debat over focus en visie te laten nemen? En is tegenover of naast het ontwikkelen van focus en visie alleen "de structuur" te stellen? Dat meen je zelf toch niet, Chris. Er zijn veel meer aspecten.

Oproep

Ik roep alle VOB- en WOB-leden op de discussie over de VOB niet te *verengen* tot het op zich belangwekkende onderwerp "hoe

komt de VOB tot meer focus en visie", maar de gedachten voor zowel de korte als de langere termijn *grondig* te laten gaan over alle vier aspecten, of ze nu inhoudelijk, praktisch, cultureel en/of structureel zijn:

1. de taken van de VOB;
2. de leden van de VOB;
3. de ledenvergaderingen van de VOB;
4. de positie van de VOB.

En: daarbij gaat het, zoals ik aantoonde in de VOB-special, ook over *de andere spelers*. De VNG kiest duidelijk (in zijn algemeenheid) voor meer decentralisatie. Willen de bibliotheken (samen "de branche") dat ook, of willen zij juist, tegen de VNG-trend in, meer centralisatie? En als ze dat niet willen, hoe willen ze dan verder vorm geven aan "de branche", er van uitgaande - wat, denk ik, toch wel breed gedragen wordt - dat brancheactiviteiten meerwaarde hebben voor alle bibliotheken.

Praktische hier en nu

En voor het praktische hier en nu: geen VOB-stukken of andersoortige VOB-bijdragen meer naar de overheden zonder expliciete instemming van de VOB-ledenvergadering.

Facts and comment

Tot slot nog iets over de "facts".

Ik begrijp uit je reactie dat mijn uitspraak "algemeen wordt gevonden dat de VOB door haar rol van branchevereniging en uitvoerder van OCW-beleid in een lastige positie zit" *geen feit* is, want jij wilt je mening daar niet onder geschaard hebben.

In het Jaarplan 2007 van de VOB staat op pagina 7 dat de positie van de VOB uniek, maar lastig is. Ook dat klopt dus niet: ook de VOB was jou vergeten. We hadden moeten schrijven: "*Vrijwel* algemeen wordt gevonden dat de VOB in een lastige positie zit".

Inderdaad, als iemand zegt dat alle zwanen wit zijn hoeft er op 1 miljoen witte zwanen maar één zwarte gesignaleerd te worden om deze uitspraak te *falsifiëren*.

Je wilt ook niet dat iemand mocht denken dat de zin "regelmatig wordt onvrede geuit over de rol en de positie van de VOB" op jouw mening van toepassing is. Maar in hetzelfde stuk zeg je wel dat je niet volmaakt tevreden bent over de VOB ("dat zeker niet"). Ik concludeer dan dat jij je onvrede blijkbaar *onregelmatig* uit.

Ik had dus moeten schrijven: "Regelmatig, *maar ook onregelmatig*, wordt onvrede - *althans het tegengestelde van volmaakte*

tevredenheid - geuit over de rol en de positie van de VOB".

Best interessant

Op een intellectueel niveau best interessant, een discussie over theorieën en bewijzen, feiten en meningen, waarheden en onwaarheden, zin en onzin. *Sterker*: niet alleen op een intellectueel, maar ook op een praktisch niveau, in een tijd waarin iedereen *Person of the Year* is. En dat is iedereen van *Time* niet geworden omdat iedereen voor zijn actieve en passieve informatiebehoeften, alsmede voor zijn behoefte aan onderscheid tussen onbetrouwbaarheid en betrouwbaarheid, zo vaak de bibliotheek bezoekt.

WK

Commentaar

Zuivere VOB in belang van bibliotheken?

Eindelijk staan dan de rol en de positie van de VOB, naast die van de andere spelers, flink op de agenda. Volgens **Jan-Ewout van der Putten** (in een interview in Bibliotheekblad 25/26 2006) is daarbij de centrale insteek: "Wat moet de Vereniging nou precies doen en welke positie dient zij daarbij in te nemen? Kan zij blijven bestaan in de combi waarin zij veel geld van de overheid ontvangt om beleid te maken en tevens enig geld van de bibliotheken om hun belangen te behartigen? In mijn ogen is zo'n Vereniging een heel krachtig instrument. Wordt er niet voor die weg gekozen, dan voorzie ik een verzwakking en versnippering, maar uiteindelijk is de keuze een zaak van de leden en van het bestuur van de VOB".

In de ledenvergadering op 14 december liet Jan-Ewout weten zich als dienaar van bestuur en leden te beschouwen, nadat hij zich, wat mompelend, afgevraagd had of het voorbeeld van de Museumvereniging (die een zuivere brancheorganisatie gaat worden) wel zo'n goed voorbeeld is.

O.a. in reactie op mijn commentaar *Poedel of regisseur?* (Nieuwsbrief sept./okt. 2006) laat Jan-Ewout in het interview weten dat de VOB zeker geen trouw slaafje van OCW is (dus geen poedel). Nu heb ik ook niet gesuggereerd dat hij dat is, integendeel ik suggereerde veel meer dat hij de regisseur

van de regisseur (Kamerman) van de regisseurs (de provincies) is. Maar dat noemt Jan-Ewout dan weer demagogisch. Jan-Ewout ziet de VOB heel sterk als *advocaat* van het openbare bibliotheekwerk. "Als wij in zo'n provinciaal proces ons geluid laten horen, doen we dat omdat wij er van overtuigd zijn daarmee iets te bewerkstelligen wat voor iedereen heilzaam is". Tja, geen poedel, ook geen regisseur, maar advocaat die heilzame dingen bewerkstelligt, maar toch "niet meer dan een adviserende rol heeft". Vinden de leden heilzaam wat de VOB heilzaam vindt? Of is die vraag ook weer demagogisch? Ik blijf bij de mening dat het veel beter is de leden *expliciet* in de ledenvergaderingen om hun mening te vragen: het dwingt de leden er over na te denken en we weten vervolgens ook precies hoe de vlag er bij hangt. En wie dan *nog* niet mee wil doen, moet maar achterblijver blijven.

Het commentaar *Poedel of regisseur?* was kort en doelbewust prikkelend. En ook wat dubbelzinnig, zoals ik in de reactie op Jos Debeij al schreef. Daardoor kwam het misschien wel demagogisch over, hoewel ik er buiten VOB-kring geen klachten over gekregen heb. Maar ik hoop dat de *VOB-special* van eind oktober niet als demagogie is ervaren, want dat was zeker *niet* de bedoeling.

Laat ik Jan-Ewout eens verrassen: zoals er tussen een poedel aan de ene kant en een regisseur aan de ander kant meerdere mogelijkheden zitten, zijn er ook meer mogelijkheden dan een VOB als gemengde, ondoorzichtige branche- en bestelclub aan de ene kant en een VOB als zuivere brancheorganisatie aan de andere kant.

Jan-Ewout waarschuwde voor de situatie van de Museumvereniging. Bestudering van stukken van deze vereniging geven mij de neiging om Jan-Ewout gelijk te geven. Het is zeer de vraag of de situatie waarin een zuivere brancheorganisatie branchetaken uitvoert en een andere club (met OCW-subsidie) besteltaken beter is dan beide soorten taken binnen één club te houden. Zuiverheid is natuurlijk heel mooi, maar met iets minder zuiverheid kan het bibliotheekwerk wellicht beter af zijn. Bovendien kan ik mij in het bibliotheekwerk niet zo gauw een equivalent van een erfgoedkoepel ("Nationaal Erfgoedhuis") voorstellen ("Nationaal Informatie-, Educatie-,

Cultuur-, Recreatie- en Ontmoetingshuis?" Hmm).

Wat mij betreft blijven de branchetaken (met geld van de VOB-leden) en de besteltaken (met geld van OCW) *gebundeld* binnen de VOB.

Echter onder een paar *voorwaarden*:

1. de VOB wordt transparant en gedraagt zich als een echte vereniging waar de ledenvergadering het besluitvormende orgaan is. Zoals ik ook in de reactie op **Jos Debeij** en **Chris Wiersma** verwoordde: geen gekonkelefoes met Procesbureau en OCW buiten de VOB-leden om, geen ondoorzichtige lijntjes van VOB (via Procesbureau) naar de provincies, maar alles wat relevant is via besluitvorming door de ledenvergadering, met heldere stukken.
2. de VOB stopt met dat malle *zwaarte-puntentraject* (waar de VOB-leden wel en ook weer niet over mogen besluiten) en richt haar energie op iets wat heel wat meer de moeite waard is, namelijk een goede positie voor en relatie met de PBC's/PSO's en PDO'en. In Bibliotheekblad 25/26 komt Jan-Ewout met de bekende fabel dat basisbibliotheekvorming leidt tot schaalvergroting. Gelukkig spreken **Henk Middelveld**, **Jacqueline Roelofs** en **Erna Winters** hem een paar bladzijden verder meteen al weer tegen.
3. de VOB ontwijkt of ontkent niet dat er *een machtsvraag* is, maar komt met zinnige voorstellen over *een heldere visie op een gezonde relatie* op bibliotheekgebied tussen gemeenten (bijdrage aan bibliotheken € 333 miljoen), provincies (bijdrage € 35 miljoen) en rijk (structurele bijdrage € 5,5 miljoen – met misschien € 20 miljoen meer), alsmede bibliotheken, PDO'en/PSO's en VOB, in een tijds-gewricht waarin de VNG (gesteund door de Raad van State) in zijn algemeenheid pleit voor meer decentralisatie. Henk Middelveld, Jacqueline Roelofs en Erna Winters pleiten voor een vergelijking met de ANWB en voor een sector als bedrijf met een franchiseformule. Met als conclusie: "Op naar een landelijk aangestuurd netwerk met wetgeving en landelijke financiering". Laten we ervan uitgaan dat de verhoudingen tussen de landelijke, provinciale en gemeentelijke bijdragen de komende jaren niet veel zullen veranderen en ga dan eens na in welke mate zo'n franchiseformule mogelijk is.

4. en wat de inhoud betreft: geen concentratie op taken waar anderen aantoonbaar beter in zijn (geworden) en/of waar de markt in (kan) voorzien.

WK

Reactie op vijf observaties **Er is wel degelijk een landelijke visie; directeuren weigeren mee te doen**

Er is wel degelijk een landelijke visie op bibliotheekwerk, maar veel directies weigeren daar uitvoering aan te geven. Dat zegt **Jan Klerk**, manager backoffice van de Stadsbibliotheek Haarlem en Informatie-professional van het jaar 2006, in een reactie op mijn *vijf observaties* in het december-nummer 2006 van de Nieuwsbrief. Jan publiceerde deze reactie 22 december op zijn weblog <http://janmetdekorteachternaam.blogspot.com>, onder de kop *Vijf Keizerlijke observaties*.

De volledige tekst van zijn reactie luidt (met tussenkopjes van mij - wk):

"Wim Keizer (wie kent 'm niet) brengt namens 10 PSO's (lees voormalige provinciale bibliotheekcentrales) maandelijks een nieuwsbrief uit over Bibliotheekvernieuwing of zoals hij het noemt "Nieuw Bibliotheekwerk". Het is een wat hybride medium. Aan de ene kant dient het een informatief doel en aan de andere kant legt Wim nadrukkelijk zijn eigen persoonlijk eieren in de brief. Voor mij maakt dit het onduidelijk of deze nieuwsbrief eigenlijk een papieren variant op een blog is of dat hij daadwerkelijk de spreekbuis is van de 10 genoemde PSO's. Wim is één van de weinige mensen in OB-land die van opinie en polemieken houdt en daar ook werk van maakt. Hij doet dat weliswaar op een wat ouderwetse manier met een in mengsel van azijn en Oostindische inkt gedoopte pen, maar het is altijd het lezen waard.

In het decembernummer beschrijft Wim n.a.v. het vijfjarig jubileum van het Koepelconvenant vijf "observaties ter overdenking voor onder de kerstboom". De vijf Keizerlijke observaties zijn vijf grotere en kleinere knuppels in het bibliothecaire hoenderhok en ik kan het niet laten om hier even nader op in te gaan. Mijn eigen

commentaar staat cursief onder de observaties.

Landelijke visie

Volgens Wim: "... is er (**observatie 1**) geen landelijke visie op de kern van het openbare bibliotheekwerk en geen focus op daarvan afgeleide kerndoelen. Bibliotheken zijn en blijven vooral lokaal en regionaal georiënteerd. Bibliotheken zijn nog nooit de kern van de informatievoorziening geweest (dat zijn de media). Maar ze hebben wel een leuke en nuttige aanvullende functie die per gemeente verschilt. Sommige bibliotheken doen het uitstekend, andere minder. Sommige bibliotheken zullen bloeiend blijven bestaan, andere zullen opgaan in iets breders en weer andere zullen verdwijnen".

Wat mij betreft is er wel degelijk een landelijke visie maar weigeren veel bibliotheekdirecties om daar lokaal uitvoering aan te geven. Erger nog: een provinciaal directieoverleg als de SOOB (voor N-Holland) versterkt die obstructiegedachte in plaats van de landelijke visie op provinciaal niveau te versterken.

T.a.v. de informatiefunctie: openbare bibliotheken hebben de informatieve functie (in brede zin) in de afgelopen jaren gruwelijk verwaarloosd en zijn daardoor aan de rand van de stedelijke/gemeentelijke informatievoorziening terechtgekomen. Niet zo gek dat het nu heel veel moeite kost om bij de WMO aan te haken. Vreemde constatering trouwens om de media als kern te beschouwen. Het gaat dacht ik toch echt om de informatiebemiddelingsrol.

Basisbibliotheekvorming

Wim's **2e observatie** gaat over basisbibliotheekvorming: De basisbibliotheekvorming blijft, geheel volgens voorspelling, hangen in een situatie met een meerderheid van veel te kleine eenheden. Er komen heel veel nieuwe werkgevertjes bij. Het wordt moeilijker om aan gezamenlijk HRM-beleid en gezamenlijk digitaal beleid te doen dan in de periode toen de PBC's nog hun werkgeversfunctie en hun centrale digitale beleid hadden. Er is sprake van veel minder doelmatigheid dan voor de basisbibliotheekvorming. De basisbibliotheekvorming leidt tot versnippering en dus tot aanzienlijke kostenverhoging".

Daar ben ik het grotendeels met Wim eens.

Ik denk daarbij overigens dat de stedelijke bibliotheken wel versterkt uit de basisbibliotheekvorming zullen komen.

Houding VNG

Observatie 3: De VNG volgt in haar relatie tot provincies en rijk een koers die op cultuurgebied zal leiden tot **meer** decentralisatie in plaats van **minder** decentralisatie. Autonomiegevoelens van BB-directeuren worden daardoor versterkt.

Ik weet niet waar deze observatie vandaan komt. Ik ken zelf te weinig voorbeelden die dit kunnen bevestigen of tegenspreken. De samenwerkingsovereenkomst van de VOB met VNG op het gebied van het "Handboek voor de Samenleving" toont in ieder geval dat de VNG centralisatie of in dit geval standaardisatie nastreeft.

Ondersteunende instellingen

Observatie 4 gaat over de PSO's zelf: Er zijn te veel ondersteunende instellingen: de BB is de kern van het stelsel, PBC's/ PSO's, WSF en VOB moeten dienstbaar worden, inkrimpen en taken op elkaar afstemmen. De gedecentraliseerde situatie van het openbare bibliotheekwerk is een gegeven en moet om die reden als uitgangspunt worden genomen voor iedere provinciale en landelijke bemoeienis - hoe belangrijk dan ook voor het bibliotheekwerk als geheel, voor de provinciale netwerken, voor het landelijke stelsel. Met name de VOB moet kiezen wat voor soort organisatie zij wil zijn.

Ik zou dit willen omdraaien. Met name het Provinciale niveau moet zich organiseren tot een logisch schakelstation tussen land en gemeente. De spanning tussen lokaal en landelijk wordt wat mij betreft vooral door de provinciale directieoverleggen veroorzaakt. En tot slot vooral de PSO's moeten eieren voor hun geld kiezen. Daar zit nog een hoop positionele onduidelijkheid

Monitor 2006

Observatie 5 gaat over de Monitor Bibliotheekvernieuwing 2006. De Monitor Bibliotheekvernieuwing 2006 liet zien dat bibliotheken in provincies waar het minst aan structuurverandering is gedaan, qua inhoudelijk bibliotheekbeleid het hoogste scores. Bibliotheken die zich vernieuwen, vernieuwen zich meer ondanks dan dankzij de structuraanpak van de officiële

bibliotheekvernieuwing.

Eerst die Monitor zelf. Ik vond het een onding omdat het uitsluitend van grote gemiddelden uitgaat en niet op de vernieuwende bibliotheken zelf inzoemt. Ik kon er helemaal niets mee. Provincies als Overijssel scoren vanzelfsprekend hoog omdat die van oudsher veel beter met elkaar samenwerken. Een provincie als Noord Holland die sinds mensenheugenis uit meerdere koninkrijkes bestaat scoort lager maar dat ligt niet aan het vernieuwingsproces. In Noord Holland heeft het eigen lokaal profiel altijd prioriteit boven het gemeenschappelijk belang.

Nog even m'n eigen bibliotheek als voorbeeld hierin. In Haarlem profiteren we wel degelijk van de vernieuwingsimpulsen. Profiteren ook optimaal van het landelijk beleid maar worden regelmatig gefrustreerd door het op z'n zachtst gezegd onhandige optreden van de SOOB.

Oproep en slotopmerking

Oproep aan mijn lezers: Abonneer je op Wim's brief! Slotopmerking voor Wim: Moderniseer deze nieuwsbrief tot een volwaardige html-brief of maak er een weblog van (dat eerste kun je eenvoudig laten regelen voor een paar 100 euro's per jaar), het ziet er dan beter uit en het is voor Bloggers als ik gemakkelijker om er wat mee te doen".

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: PBC Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD) De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred". De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u mij op aanspreken. Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar.